

21.9.2020-2021
Impact Factor-7.675 (SJIF)

ISSN-2278-9308

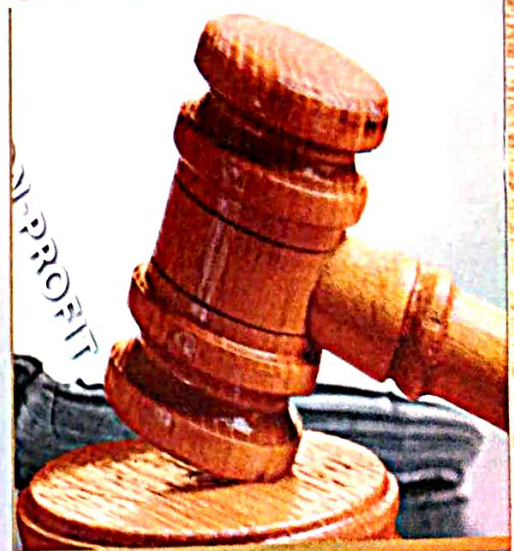
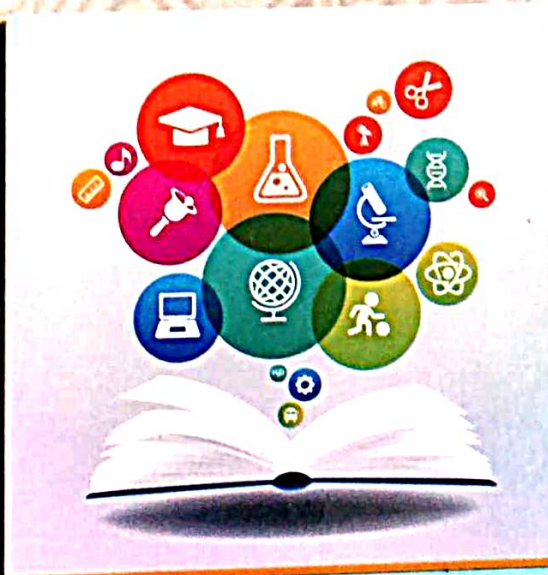
B.Aadhar

Peer-Reviewed & Refreed Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

May -2021

ISSUE No- (CCLXX) 292

Chief Editor

Prof. Virag S. Gawande

Director

Aadhar Social
Research & Development
Training Institute Amravati

Editor:

Dr.Dinesh W.Nichit

Principal

Sant Gadge Maharaj
Art's Comm,Sci Collage,
Walgaon.Dist. Amravati.

Executive Editor:

Dr.Sanjay J. Kothari

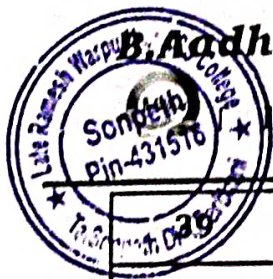
Head, Deptt. of Economics,
G.S.Tompe Arts Comm,Sci Collage
Chandur Bazar Dist. Amravati

- This Journal is indexed in :
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
  - Cosmos Impact Factor (CIF)
  - International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.aadharsocial.com

Aadhar PUBLICATIONS

	Literature on Media and Information Literacy	Dr. Vyns Jagdish	
40	Gandhian Ideology In Raja Rao's Kanthapura'	Dr. Vinodkumar Pralhadrao Chaudhari	173
41	Fund Mobilization Towards Industrial World	Dr. Vaishali Fating	182
42	Peoples Contestation and Ban On Mining In Goa	Priscilla Bolivia Fernandes	187
43	कोरोना आणि भारतीय अर्थव्यवस्था	प्रा.डॉ. अंभुरे एस.डी.	190
			196

PRINCIPAL

Late Ramesh Warpudkar (ACS)
College, Sonpeth Dist. Parbhani

कोरोना आणि भारतीय अर्थव्यवस्था

प्रा.डॉ. अंभुरे एस.डी.

इतिहास विभाग कै. रमेश बरपूडकर महाविद्यालय सोनपेठ.

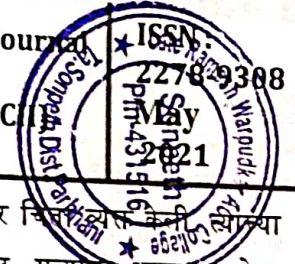
प्रस्तावना:

कोरोनाची सुरुवात चीन मध्ये वुहान शहरातून झाली. दि.01 डिसेंबर 2019 रोजी चीन मध्ये पहिला रुग्ण वुहान शहरात सापडला. या रोगाला प्रथम "कोरोना" हे नाव देण्यात आले. त्या नंतर जागतिक आरोग्य संघटना WHO ने कोरोनाला CPVID-19 व SARC-COVL असे नाव देण्यात आले. जागतिक आरोग्य संघटने 31 जानेवारी 2020 रोजी महामारी घोषित केली. भारतात 30 जानेवारी 2020 ला केरळ मध्ये त्रिशूर येथे पहिला रुग्ण सापडला. महाराष्ट्रात दि.10 मार्च 2020 रोजी पुण्यात कोरोना रुग्ण सापडला. आणि दि.23 मार्च 2020 पासून महाराष्ट्रात अनेक जिल्हात संचारबंदी लागू केली. शाळा, महाविद्यालय, कार्यालये, बससेवा, रेल्वे सेवा, दुकाने, बाजारे, कारखाने, उद्योगधंदे, व्यापार वाहतूक बंद झाली. यामुळे लाखो लोक राजदिवास प्रवास करून गावी परत आले.

संपूर्ण जगात आणि भारतात, महाराष्ट्रात कोरोना रुग्ण झपाट्याने वाढत होते. संपूर्ण देशात फार मोठी कोरोनाची दहशत निर्माण झाली होती. अशा काळात भारतात प्रत्येक राज्याती प्रत्येक जिल्ह्यात तात्कायत व्हायरंटार्डन सेंटर उभारले. त्या ठिकाणी अनेक स्वयंचलित अनेक संस्थेती अन्नदान केले. शासनाने सुद्धा फार मोठ्या प्रमाणात खर्च केला. कोरोना रूपावर जसा खाण्या, पिण्याचा, राहण्याचा खर्च केला तसेच त्यांच्या प्रत्येक दवाखान्यात देखील मोठा खर्च केला.

सुरुवातीला कोरोना आहे का नाही हे पाहण्यासाठी टेस्ट किट वापरण्यात आली. एक रुग्णाला टेस्ट खर्च जवळपास 4500 रु होत होता. याच बरोबरच विना आय.सी.यु आणि असपास नाँव किडीकल कोविड-19 एक रुग्णाला खर्च जवळपास 20000 ते 25000 रु रोज खर्च ठेवले जात होता. म्हणजेच एक रुग्णाला जवळपास 14 दिवस दवाखान्यात ठेवले जात असे किंवा आज सुद्धा आहे. यावर शासनाने लाखो खर्च केले आहेत. प्रत्येक दवाखान्यात शासनाने वेटीलेंशन व्यवस्था केली होती. यामुळे सुद्धा शासनाने लाखे रूपये खर्च झालेला आहे. त्याच बरोबर पी.पी.ई कीट वरिल खर्च फार मोठा होता. इलाज करणाऱ्या डॉक्टरांना प्रोटेक्शन ड्राग्निपिमेड पी.पी.ई बार-बार बदलले आवश्यक होते. त्या मुळे प्रतिकीट 250 ते 1000 रु खर्च होत होता किंवा आज होत आहे. याच बरोबर कोरोना रुग्णांच्या औषधाला खर्च लाखो रु झालेला आहे. या सर्व व्यतिरिक्त तबित दवाखाने उभारणे, रुग्णांच्या जेवणाचा खर्च, अदुलेस इत्यादी खर्च भरला तर शासनाने फार मोठा आर्थिक बोजा पडलेला आहे.

कोरोना व्हायरसचा उद्रेक झाल्या मुळे शेअर बाजार कोसळण्याच्या बातम्या येऊ लागल्या. परंतु अर्थव्यवस्था ही फक्त शेअर बाजार, गुंतवणुकीदार या पुरतीच मर्यादित नसते. तर आपल्याकडे किराणा बेती, भाज्या बेतान, दुध येणे, वाहतूक हे सर्व घटक अर्थव्यवस्थेत येतात. यामुळे कोरोनाचा एकुण अर्थव्यवस्थेवर काय परिणाम झाले. आणि भविष्यात होऊ शकतो हे पाहणे आवश्यक आहे. आज प्रत्येक बसस्टॉपवर, रेल्वेस्टेशनवर, खाजगी वाहण किंवा पायी जात असेलले लाखो लोक आपल्या यात्रातकडे जात असणारे हे सर्व जण कोण आहेत? यातले बरेच जण हे मजूर, कारखान्यामध्ये कामगार आहेत. लॉकडॉऊन मुळे बांधकाम बंद झाले. उद्योग धंदे दुकान बंद झाली. याचा परिणाम या लोकांच्या रोजगारावर झाला. रोजगार नसल्यामुळे राहण्याच्या जागेचे भाडे, किराणा, भाज्या अशा मोठी बिकत घेण्याची शक्ती नष्ट झाली आणि हे पुन्हा कधी सुरु होईल याची शाश्वती नसल्यामुळे अनेकांनी आपल्या घराची वाड

रली. अशी स्थितीत काँग्रेसचे नेते राहुल गांधी यांनी कोरोना व्हायरसच्या साथीवर विचारण्यानुसार या लॉकडॉऊनचा गंभीर परिणाम भारताच्या अर्थव्यवस्थेवर होईल. मृत्यांचा आंकडा वाढेल, रोजगारी निर्माण होईल. याच बरोबर जागतिक कामगार संघटनेच्या भाकिता नुसार केवळ भारताच्या नव्हे तर संपूर्ण जागतिक लोकांच्या नोकऱ्या जातील आणि तसे झाले. कोटी लोकांच्या नोकऱ्या गेल्या आहेत.

भारताच्या समग्र अर्थव्यवस्थेवरही कोरोनाचे गंभीर परिणाम झाले आहेत. भारताचा 2020 विकास 5-3 राहिल असे 'मुडीज' या संस्थेने केलं होतं. परंतु त्या पेक्षा कीती तरी विकास दर कमी झाल्याचे दिसून येते. अनेक अर्थिक विचारवंतांनी विकास दरा संबंधी चिंता व्यक्त केली होती. भारताचे माजी प्रमुख सांख्यिकी तज्ञ प्रणव सेन यांनी भाकीत केले होते की भारताचा विकास दर 3% कमी होणार आणि 2020-21 वर्षात भारताचा अंदाजे 5 लाख कोटी फटका बसणार अगदी तसेच झाल्याचे दिसून येते. आज भारताची आर्थिक स्थिती खिळखिळी झाल्याचे दिसून येते. सातत्याने विकास दर घटत आहे. आणि सातत्याने विकास दर घटत असेल तर त्याला रिसेशन किंवा मंदी म्हणतात हिच स्थिती बराच काळ टिकली तर त्याला डिप्रेशन किंवा महामारी म्हणतात.

कोरोना व्हायरस मुळे भारताची अर्थव्यवस्था फारच खराब झाली. या मुळे घटकातील लोकांना याचा फार मोठा परिणाम भोगावा लागत आहे. ज्या फॅक्टरी मध्ये बरेच मजूर किंवा कामगार काम करत होते. परंतु फॅक्टरी बंद झाल्या मुळे कामगार बेकार होऊन त्यांच्यावर उपासमारीची वेळ आली. कोरोना काळात आगोदरच भारताची आर्थिक स्थिती चांगली नव्हती. 2019 मध्ये भारतात 45 वर्षात सर्वात कमी उत्पन्न झाल्याचे दिसून येतं. देशाती आठ प्रमुख क्षेत्रात फक्त 5.2 एवढे उत्पादन झाले. म्हणून भारत सरकारने आपल्या देशातले उत्पादन कसे वाढेल याचा पर्यंत केला पाहिजे. देशाची आर्थिक स्थिती राजकारणाशी किंवा धर्मकारणाशी जोडता येत नाही. नुसते दिवे लावल्याने किंवा भांडी वाजविल्याने संकट जाणार नाही. याला चीन सारखे कठारे निर्णय घ्यावे लागतील. शेतकऱ्यांच्या मालाला योग्य दर किंमत द्यावी लागणार. छोट्या-मोठ्या उद्योगाला चालणा द्यावी लागेल.

कोरोना महामारीतून आपल्याला बाहेर पडायचे असेल तर जेवढे शासनाचे कर्तव्य आहेत. तेवढेच कर्तव्य आपले देखील आहे. शासनाला मदत करणे हे कर्तव्य आहे. एका बाजूला संपूर्ण जग आणि जगाचे काम थांबले होते. संपूर्ण भारतात लॉकडॉऊन होते. संचारबंदी होती, परंतु आपण त्याला जगाचा पेशिंदा म्हणतो तो शेतकरी लॉकडॉऊन काळात दुध, भाजीपाला, उन्न, देण्याचे काम करत होता. पोलीस, डॉक्टर, नर्स, आरोग्य कर्मचारी, स्वच्छता कर्मचारी, शिक्षक, प्राध्यापक, अंगणवाडी सेविका ई. स्वतःच्या मुलाबाळाची व कुटुंबाची पर्वा न करता आपला जिव धोक्यात घालून अहोरात्र पर्यंत केले. कोरोनाने अनेक बळी गेलेल्या लोकांचे अत्यसंस्कार देखील केले. अशा प्रकारे कोरोनाने अनेक जवळचे लोक लांब नेले तर आल्या जातीचे, धर्माचे, लोक नसणारे जवळ आले हे दिसून आले.

समारोप:

कोरोना महामारी मुळे भारताची नव्हे तर संपूर्ण जगाची आर्थिक स्थिती बिघडली आहे. त्यात भारताची आर्थिक स्थिती तर फारच बिघडली आहे. मागील दोन वर्षा पासून रोजगाराचा, छोट्या-मोठ्या व्यापाराना अनेक समस्या निर्माण झाल्या आहेत. कारण खेड्यात काम नाही आणि शहराततील उद्योग बंद पडल्याने अनेक लोक बेकार झाले आहेत. आज दिल्ली सारख्या ठिकाणी मागील तीन महिन्यांपासून शेतकरी आपल्या हक्कासाठी आंदोलन करत आहेत. परंतु शासनाने त्यांच्या आंदोलन चिरडून टाकण्याचा पर्यंत करत आहे. शासनाने राम मंदिराचा प्रश्न हातात घेऊन मंदिर उभारण्याची जसा निधी करित आहे किंवा प्रत्येक निवडणुकीत हिंदू, मुस्लीम वाद करण्यापेक्षा देशाला आर्थिक संकटातून आपण बाहेर निघू नसता आज पेट्रोल, डिझेल, महागाई एवढे वाढली की सर्वसामान्य लोकांना जीवन जगणे आवघड झाले आहे. याला फक्त कोरोना महामारी जिमेदार नाही तर शासनाने व्यापारी धोरण देखील तेवढेच जिमेदार आहे. मुद्दभर उद्योगापतीचा फार मोठा स्वचल मिळत आहे. खाजगी करणाऱ्या नावावर

सर्वप्रथम देशाची संपूर्ण मुद्रासुर योजनाच्या द्वारे प्रस्तावित आहे. या मुद्रा सुरा स्थिरतास सर्वसामान्य माणसासो बरोबर होऊन देशाबाहेरिपासूनचे कार्य केले जाईल. जात, धर्म, पंथ किंवा अन्य देशाची अर्थिक स्थिती अशा मुद्रासुर यामाती शानताने पर्वत केले जाईल.

संदर्भ:

01. कोरोना व्हायरस ही वज्रदंते मानव ही अर्थव्यवस्था काय हो नही हे- उन्हाळ मुद्रासुरी ना मासिक 2020.
02. कोरोना वैश्विक महामारी व अर्थिक संकट- मे 20 मार्च 2020 असा उल्लेख.
03. वैश्विक विकसित पेशा वेळ.

PRINCIPAL

Late Ramesh Narpuddhar (ACS)
College, Solapur Dist. Parbhani